COLOCVIU STRATEGIC

Nr.2
Februarie 2017

UNIVERSITATEA NAȚIONALĂ DE APĂRARE „CAROL I”
CENTRUL DE STUDII STRATEGICE DE APĂRARE ŞI SECURITATE

CONCEPTUL DE REZILIENȚĂ ÎN RAPORT CU LUPTA DE COMBATERE A TERORISMULUI

Cristina BODONI,
Brigitte Monika SURGUN

Abstract: *Understanding and implementing civil-military common strategies for crisescaused by terrorist actions is an important area of research within many think-tanks.*

One of the current trends in building strategies is resilience. Resilience can find its place in counter-terrorist actions, while the current terrorism transforms the classical type of combat against it. Also it extends the traditional issues of international security to a form in which the active actors include all forms: state, non-state and individual ones. In this type of fighting, civilians become gradually more involved.

New types of terrorism are based on organized structures whose branches are spread all over the world. These structures are trained to be able to plan and execute activities based on unconventional asymmetric warfare, being ready to pay the ultimate price with their lives, in order to get the expected results.

This article aims to present some aspects regarding how terms such as terrorism, antiterrorism, counterterrorism and resilience are defined by UN and NATO member states, in order to highlight how some new concepts and procedures can be used for this type of actions.

Key words: *resilience, terrorism, counterterrorism.*

Introducere

Apariția treptată a modelelor teoretice alături de evoluția mediului de securitate şi a realităților internaționale au condus la un caleidoscop de elemente conceptuale. Interpretarea şi aplicarea acestora a devenit un demers complex şi nu tocmai facil în încercarea de a le operaționaliza.

Toate domeniile de activitate ale oamenilor zilelor noastre se bazează pe informație şi pe tehnologia informației. Dezvoltarea științelor şi a tehnologiei prin descoperire, cunoaştere şi aprofundare reprezintă umanitatea cu toate defectele şi calitățile acesteia.

Însă, evoluția, transformarea şi inovarea nu preocupă doar parte legală şi legitimă a structurilor politice şi statale actuale. Anumite grupuri sunt tot mai intens preocupate în scopul de a-şi dezvolta aptitudini de producere a fricii (exacerbată) în rândurile populației şi de a atrage atenția asupra lor în numele unor idei sau scopuri religioase şi politice.

Ele sunt numite în prezent organizații sau grupuri/grupări teroriste. Identificarea unor noi moduri de conceptualizare şi de aplicare a acestora în sfera antiteroristă sau contrateroristă

Cristina BODONI este masterand în anul II, la Facultatea de Securitate şi Apărare, specializarea ,,Managementul crizelor şi prevenirea conflictelor” din cadrul Universității Naționale de Apărare „Carol I”, Bucureşti.

Brigitte Monika SURGUN este masterand în anul II, la Facultatea de Securitate şi Apărare, specializarea ,,Managementul crizelor şi prevenirea conflictelor” din cadrul Universității Naționale de Apărare „Carol I”, Bucureşti.

determină factorii competenți din toate statele să construiască strategii de luptă şi să le adapteze permanent la situațiile provocate de acțiunile teroriste.

Adaptarea strategiilor şi aplicarea lor în lupta antiteroristă ne aduc în discuție reziliența şi modul în care operaționalizarea acesteia poate fi conectată cu politici de luptă împotriva terorismului.

1. Terorismul

Pornind de la următorul silogism: 1. dacă reziliența reprezintă posibilitatea de a transforma un pericol în oportunitate de a rezolva o problemă stringentă şi 2. terorismul acționează în cel mai atroce mod posibil, atunci 3. reziliența este un mod aproape natural de a reacționa împotriva terorismului care generează de multe ori panică. Noi vom utiliza reziliența, un termen teoretic mai puțin pus în ecuația terorism - contraterorism-antiterorism, pentru a evidenția valoarea acesteia în lupta împotriva terorismului.

Prezentul articol îşi propune să supună atenției câteva aspecte cu privire la felul în care terorismul, contra-terorismul şi antiterorismul sunt abordate de state şi organisme precum ONU, NATO, sau UE, în scopul de a analiza posibile schimbări în abordarea unor operații specifice acestui tip de acțiuni asimetrice şi neconvenționale.

Din multitudinea de definiții utilizate în lucrările studiate referitoare la terorism, cea propusă de către Departamentul de Stat al SUA pare cea mai concludentă pentru demersul nostru: „terorismul este o violență premeditată, motivată politic, perpetuată împotrivă țintelor necombatante de către grupuri naționale marginalizate sau de către agenți clandestini ai unui stat în scopul de a influența un anumit public”.[1]

Cu alte cuvinte, terorismul reprezintă totalitatea unor acțiuni asimetrice, întreprinse de persoane în numele unor idei, idealuri politice sau religioase (ne)partajabile cu majoritatea populației, în locul unde teroriştii îşi desfăşoară acțiunile.

Acțiunile teroriste pot fi întreprinse şi de grupări de guerilă, insurgență, specifice revoltei, mişcării de rezistență, eliberare sau de luptă împotriva unui guvern opresiv sau a unei puteri coloniale.

Terorismul nu este apanajul numai al celor marginalizați ci, uneori, şi al statelor. La acest tip de luptă asimetrică participă actori statali şi non-statali. El a devenit în timp o acțiune politico-militară organizată cu mijloace subversive (ex. DAESH – organizație derivată din Al-Qaeda, pionieră în terorismul de franciză), în scopul de a ilegitima autorități politice aflate la guvernare şi de a le înlocui cu simpatizanții proprii.

2. Antiterorismul şi contraterorismul

Contraterorismul, antiterorismul, combaterea şi lupta împotriva terorismului reprezintă reacțiile de răspuns la acțiunile teroriste. Dacă acțiunile teroriste sunt întreprinse fără respect pentru orice tip de norme religioase, etice sau morale, uneori, în ciuda legilor existente;combaterea şi lupta împotriva terorismului sunt condiționate de respectarea normelor şi valorilor democratice ale statului în litera şi spiritul legii (în timp de pace).

După cele atacurile teroriste ale Al-Qaeda[2] din 11 septembrie 2001, conceptele de contra-terorism, antiterorism şi de luptă împotriva terorismului au intrat într-o nouă dimensiune, devenind subiect de relații internaționale şi de drept umanitar. Cele patru avioane deturnate în dimineața zilei de 9 septembrie de pe diferite aeroporturi americane aveau ca ținte cele mai reprezentative clădiri ale SUA: cele două blocuri gemene de la New York, Pentagonul şi Casa Albă. Dintre cele patru atacuri teroriste ale Al-Qaeda, Casa Albă nu a fost atinsă, celelalte şi-au atins țintele. Ele au reuşit în premieră declanşarea invocării articolului 5 al Tratatului Alianței Nord-Atlantice(NATO). Administrația Bush Jr. a emis o declarație oficială de război împotriva terorismului în propriul teritoriu şi a invocat articolul 5. De atunci, SUA şi statele membre NATO sunt în război asumat împotriva terorismului.

Din acel moment, războaiele au trecut într-o dimensiune nouă, aproape necunoscută până atunci, de război neconvențional, asimetric sau hibrid.

În astfel de războaie (în mod oficial sau neoficial – numite proxy) pot fi implicați în aceeaşi măsură actori non-statali şi statali, forțe armate regulate ale unui stat alături sau împotriva unor forțe paramilitare sau neregulate.

De asemenea, pentru atingerea obiectivelor propuse de contracarare, minimalizare a pericolelor teroriste sau de anihilare a rețelelor, părțile afectate mai pot întreprinde acțiuni politic-diplomatice,operații economice, psihologice, sociale şi civice.

Pe continentul nostru, viziunea comună a statelor Uniunii Europene se reflectă în strategia actuală (din decembrie 2014) de combatere a terorismului în Europa. La nivel mondial, în strategia de combatere a terorismului se respectă drepturile şi libertățile fundamentale ale omului prin patru piloni: prevenirea (radicalizării şi a recrutării în scopuri teroriste);protecția (cetățenilor şi a infrastructurii, a datelor, a țintelor şi reducerea vulnerabilității la atacuri); urmărirea (cu capacități comune polițieneşti naționale în vederea minimalizării şi dejucării mijloacelor de organizare şi planificare ale acțiunilor teroriste) şi răspunsul (gestionarea, coordonarea situațiilor de criză

teroristă, dezvoltarea mecanismelor de reducere a riscurilor de atac terorist).[3]

3. Rezilienţa

Terorismul, antiterorismul, contraterorismul, războaiele asimetrice sau hibrid şi rezilienţa nu sunt termeni şi concepte rezultate din evenimentele sociale, politice sau militare ale sfârşitului de sec XX sau ale începutului de sec. XXI, ci sunt mult mai vechi. Sunt poate doar adaptate la nivelul de înţelegere al omului care trăieşte în aceste timpuri.

Rezilienţa poate fi definită ca fiind capacitatea de adaptare pentru a face faţă schimbărilor şi perturbaţiilor[4],respectând diferenţe elementare, în care răspunsurile la aceste perturbări („diversitatea răspunsurilor") sunt considerate a fi deosebit de importante[5].

Altfel interpretată, rezilienţa reprezintă platoşa formată ca efect în urma factorilor care ne pot invada rutina vieţii. Aceasta este o platoşă care transformă şi sporeşte rezistenţa la factorii de risc, creşte flexibilitatea şi consolidează capacitatea de răspuns.

Rezilienţa pare a fi un concept post-modern apărut ca rezultat al modificărilor de natură convenţională şi neconvenţională ale conflictelor militare şi politice, într-o perioadă în care părea că Războiul Rece se încheiase, dar poate că el fusese numai suspendat în timp şi spaţiu (ori, poate acesta s-a încheiat şi ar fi atunci începutul celui de-al Doilea Război Rece).

Deşi umanitatea rămâne preocupată la nivel declarativ de găsirea de soluţii la problemele vitale ale semenilor(în care drepturile şi libertăţile fundamentale au prioritate în actualul Drept Internaţional şi singura organizaţie inter-guvernamentală cu vocaţie universală, Organizaţia Naţiunilor Unite militează pentru pacea şi securitatea internaţională) situaţia reală a multor state de pe glob nu s-a schimbat foarte mult de la înfiinţarea ONU în 1945. Ele se confruntă în continuare cu lipsa mijloacelor de trai, a resurselor, cu crize economice, sociale, politice şi/sau militare.

În condiţiile în care lipsurile elementare în posibilitatea de a trăi sunt interconectate cu regimuri politice ineficiente, autocrate sau în care, pur şi simplu, acestea nu pot construi politici prin care să poate avea grijă de populaţie, pot apărea mişcări, demonstraţii, rebeliuni, revoluţii sau acţiuni (ne) premeditate (sau voit) teroriste.

De aceea, noi considerăm faptul că o bună înţelegere a conceptului de rezilienţă devine utilă în cazul nostru, deoarece această abordare ne poate oferi noi perspective. Aceasta poate da esenţă luptei în reducerea numărului de acţiuni teroriste, de reducere a grupărilor teroriste şi poate contribui la identificarea unor posibile soluţii pentru facilitarea unor astfel de acţiuni spre a fi operaţionalizate.

4. Explicarea conceptului de rezilienţă în contextul luptei de combatere a terorismului

Fiind bazat pe cercetare empirică (prin observare directă a realităţii) noi vom detalia conceptul de rezilienţă pornind de la situaţia volatilă de securitate cu care se confruntă majoritatea statelor în faţa pericolului reprezentat de terorism. Conceptele derivate ne vor facilita simplificarea ideilor construite în jurul acţiunilor teroriste întreprinse şi modul în care a fost gestionat/construit răspunsul la crizele create. Aria dezvoltării conceptelor principale şi derivate va fi evidenţiată prin intermediul caracteristicilor, trăsăturilor, dimensiunilor, variabilelor dependente şi independente construite cu ajutorul unor mecanisme, indicatorilor şi indicilor specifici.

4.1 Caracteristici ale terorismului

Formele terorismului politic, economic, informaţional, etnic, religios, cultural etc. au în viziunea autoarelor Mirela Atanasiu şi Filofteia Repez următoarele caracteristici[6]:

- dezvoltarea reţelelor teroriste transfrontaliere pe fondul extinderii fenomenului de globalizare şi de reacţie la acesta(antiglobalizare, deglobalizare sau alterglobalizare);
- trecerea de la terorismul infracţional la terorismul fundamentalist şi de franciză;
- dezvoltarea unor organizaţii şi reţele teroriste în zonele-tampon ale lumii şi în cele sărace şi corupte;
- terorism inter-etnic, cultural sau religios;
- amplificarea terorismului separatist de tipul celui practicat împotriva statelor şi a ordinii de drept;
- accentuarea terorismului ideologic îndreptat îndeosebi împotriva statelor occidentale;
- creşterea pericolului utilizării armelor de distrugere în masă, îndeosebi a agenţilor chimici şi biologici;
- migraţia şi traficul ilegal;
- formarea, diversificarea şi tehnologizarea terorismului internaţional cu mijloace sofisticate.

În ceea ce priveşte rezilienţa, NATO a emis în 2016 o serie de şapte cerinţe de bază de evaluat. Acestea pot fi considerate în egală măsură dimensiuni ale rezilienţei, dar şi caracteristici ale sale, dacă luăm în considerare datele ce rezultă din analizarea stării de fapt a acestor şapte cerinţe. Ele sunt:

- asigurarea continuității guvernământului şi serviciilor guvernamentale critice;
- surse de energie reziliente;
- capacitatea de a face față în mod eficient la mişcări necontrolate de populație;
- hrană și apă resurse reziliente;
- capacitatea de a face față la situații în care sunt implicate victime în masă;
- sisteme de comunicații reziliente;
- sisteme de transport reziliente.[7]

Toate aceste dimensiuni/ caracteristici se aplică şi pentru cazul special al rezilienței în lupta împotriva terorismului.

Având în vedere că violența şi inducerea fricii reprezintă elemente-cheie ale terorismului, fapt demonstrat şi prin regăsirea lor în toate caracteristicile şi trăsăturile enumerate anterior, reziliența se poate construi prin intermediul unor mecanisme adaptabile situațiilor dificile şi crizelor.

4.2 Mecanisme de reziliență, construite ca răspuns în combaterea terorismului în funcție de caracteristicile acestuia

Conceptul de reziliență este unul interdisciplinar deoarece prin intermediul acestuia se pot prezenta modalități de aplicare pe toate palierele posibile de cercetare (la nivel individual, de grup, național, regional şi internațional al arealului post-modern.

Caracteristicile acțiunilor teroriste în acest secol au în comun dependența de tehnologiile informaționale. În acest context, strategiile de combatere a terorismului sau securitatea informațională sunt doar două tipuri de reacții pe măsura acțiunilor întreprinse. Reziliența rezultată începe să se contureze prin intermediul următoarelor mecanisme şi inițiative dependente de tehnologiile informaționale[8]:

Tehnologia – în egală măsură, aceasta este un instrument-cheie pentru terorism şi de combatere a terorismului. Prin intermediul noilor tehnologii este facilitată dezvoltarea rețelelor teroriste; radicalizarea, recrutarea, deplasarea şi acțiunile lor individuale (lup singuratic) sau grupuri. Forma de rezistență aproape darwiniană (conservare prin schimbare) devine îndârjită în lupta împotriva acestora determinând reziliența. Tehnologia poate fi pusă în slujba rezilienței asemănătoare acțiunilor gestionare a crizelor (cu ajutorul prevenției, limitării sau depistării elementelor favorizante terorismului).Internetul utilizat ca instrument catalizator pentru ambele tabere. Pe de o parte, terorismul este stimulat, dezvoltat şi prin intermediul ordinelor date de la distanță pentru declanşarea de acțiuni teroriste simultane în diferite părți ale lumii. De cealaltă parte, trebuie avut în vedere că internetul este transfrontalier, iar o reziliență eficace se poate activa şi accelera numai dacă este bazată pe colaborarea interinstituțională, interstatatală şi între diferite entități internaționale private sau guvernamentale de a combate a tot ce poate reprezenta pericol de atac terorist. Pentru acest tip de reziliență, noi luăm în considerare că terorismul este deopotrivă infracțiune şi problemă pentru toate domeniile de activitate civile şi militare. În acest caz, putem da două exemple, unul în care sunt formate echipe civil-militare în cadrul unor acțiuni NATO care au la dispoziție echipamente sofisticate (drone, radare, sateliți militari etc.), softuri de analiză şi detectare. Un alt exemplu este Agenția Uniunii Europene pentru Securitatea Rețelelor şi a Informațiilor (ENISA) unde statele membre au decis să acționeze proactiv în comun în spațiul UE şi, nu numai. Personalul calificat: pentru dezvoltarea rezilienței eficiente bazate pe caracteristicile actuale ale terorismului pot fi identificate vulnerabilitățile în sistemele utilizate de rețelele teroriste pentru a reduce riscurile atacurilor on-line şi/sau off line. Mecanismele prezentate reprezintă, de fapt, securitatea informațională. Pe parcursul cercetării, noi am observat că necesitatea de a trăi într-o lume ordonată, sigură şi eliberată de frici (ori aceste stări umane însumate ne-au condus la definirea termenului de securitate) reprezintă o formă de reziliență. În cazul terorismului acționat în orice spațiu, fie cibernetic, fie natural se întâmplă acelaşi fapt, deoarece dezvoltarea capabilităților în cadrul instituțional ar putea deveni invers proporțională cu baza financiară şi materială a resurselor umane şi logistice externalizate.

Punerea în balanță a metodelor teroriste cu cele de combatere poate fi evidențiată de următorul exemplu: situația creată în jurul tentativei Siriei de a construi o Centrală Nucleară la al-Kibar. Deşi, sirienii nu au folosit niciun mijloc de comunicație modern pe timpul construcției, Israelul a descoperit centrala cu ajutorul sateliților geo-staționari şi a anihilat-o în septembrie 2007. Noi vrem să evidențiem faptul că tehnologia este superioară modului clasic de abordare a problemelor.

4.3 Variabile ale rezilienței

Reziliența în lupta împotriva terorismului este influențată de caracteristicile terorismului sec. XXI care la rândul lor sunt influențate de setul de schimbări rapide la nivel societal şi politic; mişcările sociale care pot aduce în atenție acțiuni subversive şi teroriste; noile politici iliberale, interacțiunile culturale la nivel global pot aduce în atenție fenomenul terorist jihadist şi procesele sociale provocate de acesta.

Reziliența în lupta împotriva terorismului poate fi configurată şi ca reacție rezultată în urma acțiunilor de amploare ca Primăvara Arabă,

de modul în care acestea sunt interpretate atât ca realităţi manifestate din efectele obţinute în urma unor situaţii observabile in mod nemijlocit, cât şi de stările şi tensiunile latente inobservabile sau popularizate, tăcute dar existente în cadrul unor comunităţi de minorităţi musulmane în interiorul altor state, predispuse la acţiuni anarhice sau teroriste în cartierele majoritar musulmane din marile capitale europene.

Din perspectiva variabilelor, dacă terorismul are ca variabile: data incidentului, locaţia/ ţara în care a avut loc, entitatea ţintei, tipul atacului, numărul victimelor, etnia/ naţionalitatea/ religia victimelor, naţionalitatea făptuitorilor, grupurile teroriste şi impactul la nivelul logisticii[9], în cazul rezilienţei am putea discuta despre următoarele tipuri de variabile: 1. numărul/specializarea/ locaţia resurselor umane implicate în procesele de descurajare şi reasigurare în sfera militară specializată pe situaţiile de criză/ urgenţă şi combatere a terorismului, 2. resursele financiare alocate întăririi infrastructurilor critice care pot fi vulnerabile la riscurile impuse de actele teroriste, 3. cantitatea resurselor alimentare şi de apă potabilă disponibile şi accesibile în situaţii de urgenţă şi localizarea lor, 4. numărul şi localizarea resurselor umane implicate în situaţiile de criză şi forţă majoră, 5. numărul şi amplasarea surselor de energie pentru situaţiile de urgenţă/criză, etc. Propunem aceste variabile în acord cu cele şapte cerinţe de bază ale rezilienţei emise de NATO şi prezentate anterior.

Studiul şi analiza acestora, din care rezultă completarea radiografiei cu privire la provocările în domeniu, pot constitui un punct de plecare în consolidarea elementelor ce ţin de rezilienţă.

4.4 Dimensiunile rezilienţei în raport cu acţiunile teroriste

Luând în considerare relativismul şi ambiguitatea dimensiunilor şi faptul că terorismul este bazat pe mişcarea social-politică de tip binar (în cazul nostru tipul binar poate fi explicat în felul următor: fiecărei decizii, acţiuni sau persoane îi corespunde o valoare şi un factor de declanşare. Aceste decizii, acţiuni pot fi unitare sau binare. La evaluarea unei astfel de situaţii trebuie să se ţină seama de: priorităţi; asociativitatea conform priorităţilor; regula conversiilor implicite), idealul personal sau de grup împotriva statului ori a unei entităţi oficiale.

Luând în considerare că din punct de vedere statistic, în perioada cuprinsă după atacurile teroriste din SUA la 9 septembrie 2001 până în prezent cele mai numeroase acţiuni teroriste întreprinse s-au realizat în numele religiei musulmane,[10] prin extremism, noi vom detalia dimensiunile adaptate din problema clivajelor (ştiinţe politice) care simplifică realitatea socială[11], astfel:

- *Autocraţie vs. democraţie*. Primăvara Arabă este un veritabil exemplu. După aproape şapte ani, Primăvara Arabă este considerată ca fiind un veritabil fenomen social. O simplă revoltă declanşată în Maroc la sfârşitul anului 2010 s-a transformat în mişcări ample de stradă ce aveau să cuprindă în mai puţin de două luni, tot Nordul Africii şi a Orientului Mijlociu. Milioane de oameni s-au ridicat în statele din acest spaţiu, aproape în timp real împotriva regimurilor autocrate. Însă, aceste mişcări nu au avut ca efect alegeri libere şi instaurarea unor veritabile democraţii. În unele cazuri, ele au fost subminate de către islamişti care au preluat puterea precum în Egipt, unde Mohammed Morsi, un reprezentant al organizaţiei teroriste *Fraţia Musulmană* a preluat puterea după Primăvara Arabă, dar dat jos din fruntea ţării de militari în 2013. În alte cazuri, demonstranţii nu erau pregătiţi pentru a guverna, ei nu au reuşit să pună ordine producând războaiele actuale. Dintre acestea, războaiele din Libia, Yemen ori Siria, au devenit adevărate şcoli de ucenicie de terorism fundamentalist islamic. În cazul în care considerăm autocraţia ca factor de nemulţumire pentru a determina acţiuni subversive care pot conduce la insurgenţă şi, uneori, la terorism, atunci *elementele principale ale democraţiei se pot combina pentru a structura rezilienţa* în lupta cu terorismul.
- *Minoritate vs. majoritate*: acesta are multe similitudini cu punctul precedent, dar în care minorităţile reprezintă elementul determinant în două forme: tipul liberal democratic internaţionalizat versus noul tip *iliberal* de guvernământ (în prezent, Japonia, Ungaria, ţările scandinave şi, mai nou, SUA promovează iliberalismul. Acesta nu este sinonim nici cu non-liberalismul şi nici cu antiliberalismul. Iliberalismul reprezintă o formă parţială de democraţie) care poate provoca nemulţumire în rândurile minorităţilor formate pe teritoriul unor state în urma decolonizării. Spre exemplu în Franţa există în prezent peste 5 mil. de cetăţeni de origine musulmană care nu a putut fi asimilaţi culturii occidentale, creştine, naţionale a Franţei laicizate. În spaţiul fostelor colonii ale statelor occidentale care îşi construiseră administraţiile locale bazate pe minorităţile locale, noi putem evidenţia ca minorităţi rămase în fruntea guvernelor statelor câteva exemple. Siria:până în prezent la guvernare se află un guvern condus de Bashar al-Assad, reprezentant al minorităţii alawite. Aceasta reprezenta 12% din populaţie. Trebuie totuşi menţionat faptul că el este căsătorit cu o reprezentantă a majorităţii de 75% a comunităţii sunnite din totalul populaţiei siriene). Irak: guvernele Irakiene până în 2003, ultimul

guvern a fost condus de minorităţi, predominant sunnită într-un stat majoritar sunnit. Preşedintele irakian era sunnitul Saddam Hussein, iar premierul guvernului era un creştin, Tariq Aziz. Poate că rezilienţa a fost construită de minorităţi pentru a putea supravieţui în cazul guvernelor bazate pe minorităţi dar acceptate de marea lor majoritate. O altă interpretare a acestor exemple are la bază laicizarea ca formă de rezilienţă. Statele din spaţiul Orientului Mijlociu care în prezent au devenit focare de terorism, au putut menţine ordine în cele două ţări fiind conduse de regimuri laice, chiar dacă pentru noi occidentalii acestea sunt regimuri dictatoriale.

- *Islam vs. creştinism*. Terorismul de francizà Al-Qaeda bazat pe fundament religios din 9/11. Între timp el a luat forme diferite dezvoltându-se în statele aflate în război precum Afganistan, Irak, Mali, Yemen, Libia sau Siria, cu activităţi extinse în spaţiul/mediul virtual, prin intermediul reţelelor de socializare ori prin intermediul sms-urilor pe reţelele de telefonie mobilă Din septembrie 2001, au avut loc 30.565 de atacuri teroriste islamiste[12].. Trecerea de la ideologie religioasă la ideologie organizaţională sau politică a islamului induce luarea unor măsuri fără precedent în cadrul unor societăţi bazate pe culturi creştine laicizate şi secularizate. În formă opusă, formele de conducere statală islamizate se bazează pe Sharia, cod musulman de conduită. Atunci, o formă de rezilienţă o putem interpreta a fi aceea prin laicizarea statelor şi a culturilor bazate pe respectarea legilor comune din dreptului internaţional.
- *Centru vs. periferie* sau *Săraci vs. bogaţi*: persoane marginalizate, inadaptate sau dezrădăcinate pot deveni cu uşurinţă terorişti, dar aceasta nu este o condiţie sine-qua-non. Un exemplu este cazul Charlie Hebdo sau Al Qaeda . De o parte a clivajului, îi avem pe fraţii Kouachi, doi francezi de origine Magrebină. Ei nu au reuşit să se integreze în sistemul francez, erau persoane dezrădăcinate care au fost instruite în teatre de război din Orientul Mijlociu. Ei sunt autorii asasinatului a întregului colectiv prezent la redacţia săptămânalului Charlie Hebdo la data de 7 ianuarie 2015. De cealaltă parte a clivajului, numărul persoanelor persoane educate şi bogate sunt mai puţin întâlnite la baza ierarhiei organizaţiilor şi acţiunilor teroriste. Însă, nu putem omite că Al Qaeda a fost organizată de Osama bin Laden. Acesta era inginer, tatăl său era magnat multimiliardar în domeniul construcţiilor în Arabia Saudită..membru al unei familii saudite multimiliardare. Conform unui studiu realizat de către Paul Gill, John Horgan şi Paige Deckert, doar 14% dintre teroriştii participanţi în acţiuni au absolvit studii de master şi doctorale.

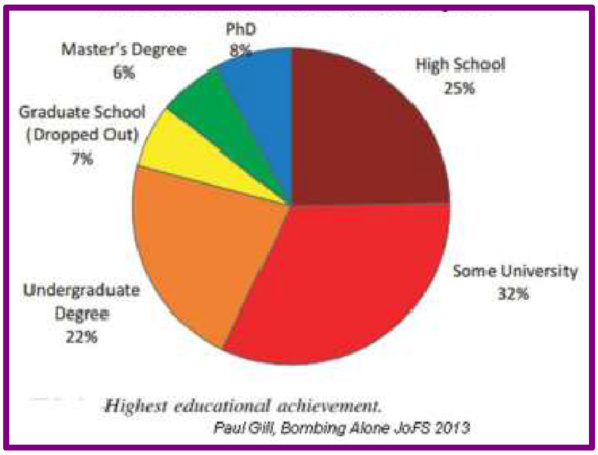

Fig. 1: Nivelul de educaţie
Sursa: Paul Gill, John Horgan şi Paige Deckert, 2013[13]

Aceste dimensiuni creează cadre largi pur orientative deoarece pentru elaborarea lor sunt necesare detalii complementare de construire a unei politici reziliente în combaterea terorismului.

Rezilienţa (rezistenţa şi răspunsul dat) ar putea deveni una dintre soluţiile pentru a reduce acţiunile teroriste[14]. Aceasta este influenţată şi de modul în care, fără a ţine cont de religie şi etnie, sunt implicaţi civilii. Aceştia pot fi responsabilizaţi şi li se pot da roluri pentru a participa în număr cât mai mare la viaţa cetăţii.

Pentru fiecare dintre noi, alegător sau politician, implicarea conduce la: perfecţionarea relaţiilor şi a interconectivităţii între cetăţeni şi instituţiile guvernamentale, corectarea eventualelor erori ale guvernării, schimbarea şi îmbunătăţirea politicilor de migraţie[15] cu care statele occidentale se confruntă după Primăvara Arabă.

4.5 Încadrare statistică

Cifrele ne pot indica rezilienţa încadrată în realitate, in timp ce dimensiunea informează faptele neobservabile direct.

De exemplu, în acest an, raportul asupra atacurilor teroriste jihadiste al *The religions of Peace* numai în luna martie a.c. sunt prezentate următoarele date: 26 de atacuri sinucigaşe în 23 ţări s-au soldat cu 1266 răniţi, 1018morţi. [16]

Aceste cifre suprapuse dimensiunilor preluate din ştiinţele politice (ancorate în realitatea începutului de an), expuse la punctul anterior, pot evidenţia cel puţin două aspectele importante: 1. consecinţele unor erori de guvernare pe termen lung în statele occidentale în ceea ce priveşte politicile publice adaptate şi minorităţilor din ţară; 2. statisticile pot pregăti populaţia să calculeze probabilitatea riscurilor de atac terorist, dar nu poat estima în totalitate efectele pe termen mediu şi lung la nivel social şi psihologic ale acestora. De aceea, calculul riscurilor şi educarea populaţiei şi

implicarea celor marginalizați pot produce reziliență în combaterea terorismului.

Printre elementele care ne pot arăta gradul de reziliență, este comportamentul uman.

Un prim indicator de nivel al rezilienței în relație cu pericolul terorist îl poate da nivelul de încredere, în sensul în care comportamentul oamenilor este dependent de relațiile interumane bazate pe încredere. Nivelul de încredere poate deveni un indicator în reziliență deoarece nivelul de reziliență poate fi direct proporțional cu încrederea între oameni şi politicieni, dintre diferitele grupuri şi națiuni. Un exemplu în acest sens ar putea fi Elveția. Deşi acolo sunt reprezentate aproape toate religiile importante ale lumii: creştini catolici, ortodocşi, penticostali sau protestanți, hinduşi, sikh şi musulmani. 5% din populație este musulmană, procent oficial echivalent în toate statele din aria de proximitate a țării. Cu toate aceste, nu a fost semnalat niciun atac terorist sau depistat vreo tentativă în acest sens. Noi credem că acolo, indiferent de etnie, naționalitate sau religie oamenii au încredere unii în alții.

În perioada 1 ianuarie - 31 martie 2017 au avut loc 532 atacuri teroriste în 39 state care s-au soldat cu 3611 victime şi 4448 de răniți[17]. Aceste date ne aduc în atenție că numărul atacurilor este crescut. Într-o cincime din statele lumii, civilii se confruntă cu pericolul unui atât islamist. Probabilitatea de a face față unui atac islamist ne poate indica o posibilă evaluare pentru construirea unor politici de reziliență pe grade de pericol

Aici putem aduce în discuție indicele riscului la terorism, codificat pe culori. Anumite reprezentări grafice ale acestuia sunt aproape similare codurilor de timp din meteorologie: de la lipsa pericolului indicat de culoarea alb, la galben şi apoi la pericol maxim marcat prin culoarea roşie asociată riscurilor de atac terorist. De exemplu, până la data încheierii acestui articol, la Bruxelles era menținut codul portocaliu de pericol.

Reziliența reprezintă schimbarea şi se bazează pe comportamentul uman care este în continuă transformare, de adaptare la bine şi la rău. Din păcate, oamenii se pot obişnui şi cu frica şi pericolele la tot pasul. Inițial, bruxellezii au fost speriați de ieşirea armatei pe străzi şi în stațiile de metru din oraş în zilele următoare atentatelor de la metroul din stațiile Maalbeek şi Schumann din cartierul instituțiilor europene. După un, militarii sunt încă la posturi, iar oamenii s-au obişnuit

Un alt indicator util în studiul rezilienței în lupta cu terorismul s-ar putea baza pe gradul de determinare ca opus al fricii având ca obiectiv principal de a reduce pericolele prin acțiuni cât mai eficiente. De exemplu, după atentatul terorist soldat cu 17 morți Charlie Hebdo, guvernul francez a instituit starea de urgență. Aceasta rămâne în vigoare până la 15 iulie 2017 Din acest punct de vedere considerăm că ar putea fi extrem de util un studiu la nivelul statelor europene care să genereze un indicator al gradului de determinare şi al percepțiilor asupra fenomenului terorismului şi măsurilor de combatere.

Nu în ultimul rând, factorii decidenți, polițieneşti şi militari trebuie să învețe să coopereze cu mass-media şi cu populația în mod real,deoarece integrarea acțiunilor sociale, politice şi militare sunt întreprinse în scopul protejării populației civile, a teritoriului, a țării întregi, indiferent de dorințele de distrugere ale celor implicați în acțiuni teroriste şi de motivația părții care luptă contraterorismului, de a proteja valorile materiale şi spirituale ale unui stat.

NOTE:

[1]Gérard Chaliand, Arnaud Blin. Histoire du terrorisme: de l'antiquité à Daech. Edition Fayard, Paris, France. 2015. P. 33.
[2] Notă: Al-Qaeda tradus din arabă, înseamnă bază.
[3] ****Lupta împotriva terorismului*, disponibil online la http://www.consilium.europa.eu/ro/policies/fight-against-terrorism/, accesat la data de 01.03.2017.
[4]Chris Zebrowski. *The value ofresilience.Securing life in the twenty-first century.*Routledge, Taylor and Francis Group.London and New York. 2016.
[5]Reinette Biggs, MajaSchluter, Michael L. Schoon. *BuildingResilience.Sustaining Ecosystem Services in Social-Ecological Systems.*Cambridge University Press, Cambridge, UK. 2015. pp. 53-54.
[6] Mirela Atanasiu, Filofteia Repez. ***Securitatea Şi Apărarea Țării În Contextul Amenințărilor Teroriste.*** Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I" Bucureşti – 2013, pp. 17-18.
7 ***, „Resilience: a core element of collective defence", *site oficial NATO*, disponibil online la http://www.nato.int/docu/Review/2016/Also-in-2016/nato-defence-cyber-resilience/EN/index.htm, accesat la data de 10.04.2017.
[8] Brian Frost. Terrorism, Crime, and Public Policy. Cambridge University Press, Cambridge, UK. 2009, pp. 166-201.
[9] Todd Sandler, „The analytical study of terrorism: Taking stock", *Journal of Peace Research*, 2014, Vol. 51(2) 257–271, disponibli online la http://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/0022343313491277, accesat la data de 10.03.2017.
[10]***, *The list of Islamic Terror: 2017*. disponibil online la http://www.thereligionofpeace.com/attacks/attacks.aspx?Yr=2017, accesat la data de 04.04.2017.
[11]Sahar Attia, Shahdan Shabka Zeinab Shafik, Asmaa Ibrahim. *Dynamics and Resilience of Informal Areas International Perspectives*. Springer International Publishing AG Switzerland. 2016.
[12] ***, *The list of Islamic Terror: 2017*, *op. cit.*

[13] Paul Gill, John Horgan, Paige Deckert. *Bombing Alone: Tracing the Motivations and Antecedent Behaviors of Lone-Actor Terrorists*.onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/1556-4029.12312, din 6 decembrie 2013, accesat la 24.03.2017.
[14]Katrina Brown. *Resilience, Development and Global Change.*Routledge, Taylor and Francis Press.New York, 2016, pp. 57 - 58.
[15]Reinette Biggs, MajaSchluter, MchaaelScoon. *op. cit.* p.232.
[16] ***, *The list of Islamic Terror: 2017*, *op. cit.*
[17]*Ibidem.*

CONCLUZII:

Din prezentarea succintă a conceptelor de reziliență, terorism, contraterorism şi antiterorism, noi desprindem următoarele idei principale:

- În lupta cu terorismul, armele şi mijloacele trebuie permanent adaptate.
- Limitarea, prevenirea şi desfiinţarea reţelelor teroriste se poate face numai prin cooperare cu populaţia în mod direct, indirect şi prin intermediul reţelelor sociale, prin implicarea cetăţenilor la nivel participativ la viaţa cetăţii şi a educării acestora.
- Stabilizarea zonelor de conflict ar putea deveni focare de terorism pentru statele occidentale dacă nu se începe desfiinţarea reţelelor în zona de conflict.
- Rezilienţa nu este un paliativ pentru toate problemele actuale ale omenirii dar puterea de a ne adapta şi de a ne transforma reprezintă etape în evoluţia omenirii.

Eficienţa proceselor de concretizare a unor politici şi strategii depinde de felul cum caracteristicile, trăsăturile mecanismele şi variabilele pot fi puse în ecuaţia acţiunilor teroriste. Procesul de rezilienţă în lupta de combatere a terorismului poate deveni un construct util care poate facilita demantelarea unei acţiuni teroriste încă din faza embrionară cu ajutorul tuturor mijloacelor materiale şi imateriale existente în sec. XXI.

COLOCVIU STRATEGIC *este o publicaţie a Centrului de Studii Strategice de Apărare şi Securitate ce prezintă principalele rezultate ale unor studii de cercetare, sintezele unor evenimente ştiinţifice, opiniile şi punctele de vedere ale masteranzilor şi doctoranzilor, implicaţi în cercetarea ştiinţifică din domeniul apărării şi securităţii.*

COLOCVIU STRATEGIC
Supliment al revistei Impact Strategic
Redactor: ACS Cătălina Todor
ISSN Online 1842-8096; ISSN-L 1841-7396
678/2017

Centrul de Studii Strategice de Apărare şi Securitate
Şos. Panduri, nr. 68-72, Sector 5, Bucureşti
Telefon: 021.319.56.04, Fax 021.319.55.93
e-mail: cssas@unap.ro
http//:cssas.unap.ro